*обрав собі роль аутсайдера і опозиціонера, безкомпромісного борця за справедливість, прихильника «**гри з відкритими картами**», був основним каталізатором конфліктів у племені* (День); *Після етапу «Золотої ліги IAAF», який відбувся в Берліні, **за «джек-пот» бореться** тільки бігунка на 800 м із Мозамбіку Марія Мутола*; *Оракули передрікають, що призначення Олексія Альохіна — лише пробна куля, яку дніпропетровські трубники успішно **загнали в** запорізьку **лузу*** (Україна молода).

Процес детермінологізації у мас-медійному тексті доволі активний і зумовлений пошуком нових засобів образності. Терміни із різних галузей, деспеціалізуючись, стають джерелом нових засобів впливу на читача.

Оксана Таран

ЩО СПІЛЬНОГО МІЖ *БАКСАМИ* ТА *ДЖИНСАМИ*? (З ІСТОРІЇ ПОХОДЖЕННЯ Й ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖАРГОНІЗМІВ-АНГЛІЗМІВ)

Жаргонізми-англізми — це англомовні за походженням одиниці субстандартної сфери мови, які вирізняються з-поміж інших англізмів емоційно-експресивним, оцінним забарвленням та обов'язковим стилістичним зниженням. Їхня поширеність відбиває дві основні тенденції в сучасному розвитку української мови: активізацію субстандартних мовних елементів та потужний вплив англійської мови, здебільшого її американського варіанта, що пов'язано з посиленням політичних позицій і культурного впливу США, набуттям англійською мовою у другій половині XX століття статусу мови міжнародного спілкування, глобалізаційними процесами у світі, розширенням інформаційно-комунікативного простору тощо. У цій розвідці англізми розглядаємо у межах загального жаргону, одиниці якого відомі широким верствам населення, зокрема й тим, які володіють літературною нормою, — незалежно від вікових, гендерних, професійних і власне соціальних характеристик.

Жаргонізм-англізм *бакс* запозичений у 90-х роках XX ст. із розмовного американського мовлення, причому у формі мно-

жини 'bucks', тоді як англійська мова має й форму однини — 'buck' на позначення американського або австралійського долара. Американське 'buck' походить від неофіційної назви американських банкнот *greenback*, яка набула поширення у другій половині XIX ст. під час громадянської війни в США й відбиває спосіб пофарбування банкнот — зі зворотної сторони чорнилом зеленого кольору. Буквально перекладається «зелена спинка», звідси в сленгу хіпі на початку 70-х років XIX ст. з'явився англізм на позначення доларів *гріни*.

В українському жаргоні лексема вживається переважно в множині — *бакси*. Л. Ставицька називає цей граматичний казус «подвійною» множиною. Це зумовлено закодованою в її семантиці прагматичною інформацією: долари в умовах грошового й товарного дефіциту 90-х XX ст. років були не просто валютою, а запорукою фінансової стабільності сім'ї, символом заможності. Крім того, у процесі запозичення відбулося усічення значення, адже в українській мові *бакс* — це тільки американський долар. Слово зазнало змін і у функціональному плані. Цікаве щодо цього спостереження М. Московцева й С. Шевченка: «долар баксом називають у Росії значно частіше, ніж в Америці. В Америці до долара ставляться поважно, добути його нелегко й обзивати не зовсім прийнято. Ніхто не скаже «20 000 баксів», язик не повернеться» (Московцев Н., Шевченко С. Вашу мать, сэр! Иллюстрированный словарь американского сленга. — СПб.: Питер, 2004. — С. 160). Саме в однині лексема 'buck' стає основою фразеологізмів, уживаних у неформальному американському спілкуванні: *fast buck*, *quick buck* — 'легкі гроші'. Натомість в українській мові жаргонізм-англізм *бакси* уживається, як правило, з числівником на позначення значної кількості, що засвідчують різноманітні контексти. Наприклад, у художній літературі постмодерну: *Навіть якщо твій квиток коштував 140* ***баксів*** *— це нікогісінько не гребе* (Карпа І. Перламутрове порно (Супермаркет самотності), 2005); у живій мові сучасних письменників: *До речі, естетика гламурного панка з ірокезами з салону краси за пару штук* ***баксів*** *— теж нічого* (Інтерв'ю С. Поваляєвої, 2011); *Довго-довго возив мене містом, як я тепер уже розумію, кружляв навколо тих самих кварталів, врешті-решт збив із мене 50* ***баксів****, і,*

задоволений собою, побажав щасливої дороги (Інтерв'ю С. Жадана, 2011); у заголовках статей електронних і друкованих ЗМІ: *Хабарі за землю: «**Бакси**» беруть мішками* (Черниговский городской портал, 20.02.2008); *Де мої **бакси**?* (газета «Експрес». — № 5636, 10 березня 2011 р.); в анекдотах: *У відповідь бандит, який стоїть найближче, дає міліціонерові 100 **баксів** і каже: «А тепер вали звідси!»* (Перша українська гумористична газета «Ха-ха» (м. Львів). — Вип. 4. — 4-17.03.2000). Цю тенденцію у вживанні жаргонного слова підтримують і в його похідні: *Побігла в кухню, без коливань дістала з-під холодильника пакет з грішми. Тисяч сорок **баксюків** Макарові в руки* (Люко Дашвар. Рай.центр, 2010).

Сума в *мільйон баксів* стала своєрідною ідеологемою, мірилом успішності, мірилом обдарованості тощо: *голос **на мільйон баксів*** (З Інтернету); *Припустімо, у вас є супер-пупер ідея **на мільйон баксів*** (З Інтернету); *Варто лише сісти за кермо — й ви себе відчуєте **на** «**мільйон баксів**»* (З Інтернету). Переносні вживання зумовили розвиток фразеологічного значення: *вигляд на мільйон баксів* — 'дуже вишуканий, дорогий зовнішній вигляд': ***Вигляд на мільйон баксів**, впевнені жести володаря Всесвіту — таких у нічних клубах повно* (Люко Дашвар. Рай.центр, 2010).

Як і слово *бакси*, результат «подвійної» множини засвідчує англізм *джинси*, що походить від англійського іменника множинної форми 'jeans' — штани, вироблені з цупкої бавовни.

В англійській мові слово 'jeans' відбиває місце походження тканини — італійське містечко Janne. Це старофранцузька назва Генуї (Genoa). Первісно слово вживали в однині, а множинна форма стала нормативною з XIX ст.

Джинси стали улюбленим одягом хіпі, які разом із реалією запозичили в 60-70-х роках XIX ст. і відповідне її іменування. Англізм зі сленгу хіппі через посередництво російської мови проник в українську. Природно, що з огляду на позалітературний статус, він не був зафіксований у «Словнику української мови» в 11 томах, «Словнику іншомовних слів» за редакцією О. Мельничука (1974). На шляху зі сленгу хіпі в молодіжний сленг і далі — жаргонізовану розмовну мову англізм утратив диференційну сему «атрибут хіпі», відбулося розширення зна-

чення разом із виходом лексеми за комунікативні межі окремої соціальної групи. Найвищим етапом закорінення іншомовного слова в мові-реципієнті, зазначає російський соціолінгвіст Л. Крисін, є зняття ситуативно-стилістичних і соціальних обмежень слововживання (Крысин Л. П. Этапы освоения иноязычного слова // Русский язык в школе. — 1991. — № 2. — С. 78). Констатуємо, що колишній сленгізм увійшов у літературну мову, адже лексему фіксують сучасні словники без стилістичних позначок із таким значенням: 'штани з джинсової тканини, переважно прошиті кольоровими нитками'.

Отже, українська літературна мова поповнюється не тільки за рахунок територіальних, але й соціальних діалектів. Чи ввійде до неї жаргонізм-англізм *бакси* — покаже час.